Источник: **«Звязда» - 2013-03-19**

Заўжды жывы

Беларускія кінематаграфісты вярнулі Лангбарда на радзіму

У мінулым годзе да 130-годдзя вядомага беларускага архітэктара Іосіфа Лангбарда ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылася выстава, на якой упершыню былі экспанаваны эскізы і малюнкі Лангбарда, што захоўваюцца ў музеі гісторыі Санкт-Пецярбурга. Пасля смерці Лангбарда ў 1951 годзе яго жонка Вольга пісала кіруючым уладам Беларусі з прапановай аддаць каштоўныя для нашай краіны рабочыя матэрыялы архітэктара. Тады ёй ніхто не адказаў. А сёння найкаштоўнейшыя малюнкі знаходзяцца ў сховішчах іншай краіны. А прывезці іх на выставу — вельмі няпроста. Тыповая для Беларусі сітуацыя...

Дарэчы, такая абыякавасць да творчай спадчыны архітэктара, які нарадзіўся ў гродзенскім Бельску, пасля яго смерці была выклікана якраз тым, што ўсё, што ён мог даць архітэктуры Беларусі, ён ужо даў. А пасля гэтага савецкія ўлады зрабілі звыклы для сябе ход — абвясцілі мастака буржуазным і пачалі ставіць палкі ў колы. Так што Лангбарду немагчыма ўжо было працаваць у Мінску. І ён канчаткова пераехаў у Санкт-Пецярбург.

Пра гэтыя і яшчэ многія цікавыя факты мы можам даведацца з дакументальнага фільма "Архітэктар Лангбард. Незапатрабаваны архіў", які на Беларускім відэацэнтры зрабіў Аляксандр Аляксееў. Стужка гэтая вельмі цікавая тым, што зноў-такі ў ёй выкарыстаны нідзе раней не публікаваныя архівы беларускага архітэктара. Упершыню іх прадэманстравалі ў дакументальным фільме з дазволу Санкт-Пецярбургскага музея. І тое дзякуючы асабістым дамоўленасцям Белвідэацэнтра. Першапачаткова за паказ аднаго малюнка прасілі грошы, якія значна перавышалі бюджэт усяго фільма. Так БВЦ хоць праз кіно, але вярнуў спадчыну архітэктара на радзіму.

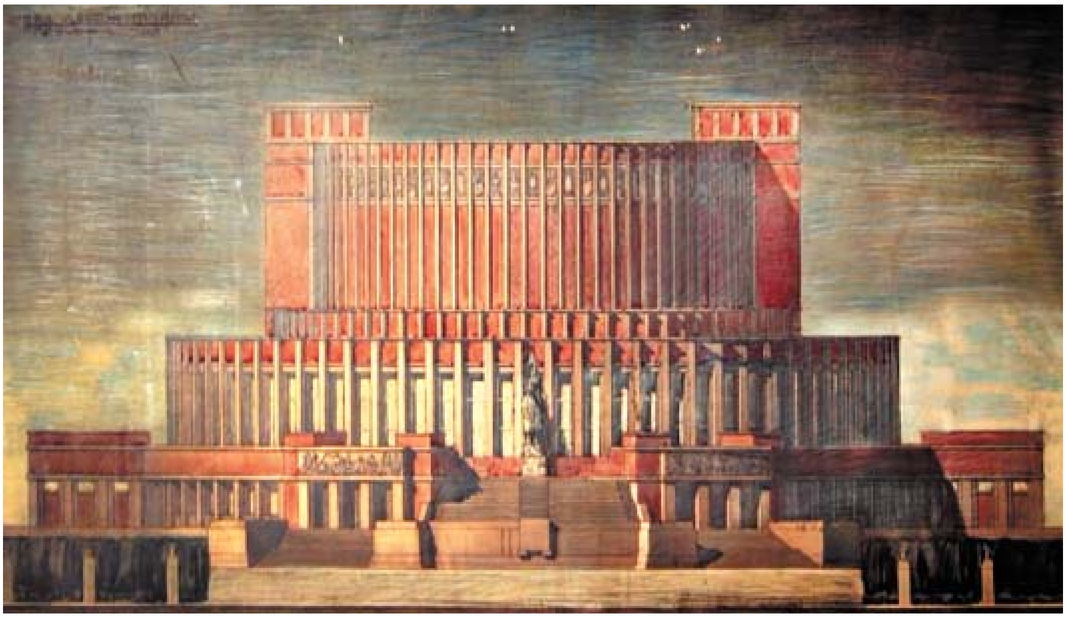

Паводле першапачатковай задумы Лангбарда будынак беларускага опернага тэатра павінен быў мець чырвоны колер.

І гэта спадчына менавіта беларускага архітэктара. І не толькі таму што яўрэйская сям'я Лангбарда жыла ў Заходняй Беларусі. Але і таму што Лангбарду было ўласціва

паважлівае і беражлівае стаўленне да беларускай культурнай спадчыны. Пасля Вялікай Айчыннай вайны, калі ўсе яго мінскія стварэнні (Оперны тэатр, Дом урада, Дом афіцэраў, галоўны корпус Акадэміі навук Беларусі, кінатэатр "Перамога" — пабудаваны ўжо ў пасляваенны перыяд) былі ў той ці іншай ступні пашкоджаны, ён з імпэтам узяўся іх аднаўляць. І сцвярджаў, што асновай архітэктуры Беларусі з'яўляецца вывучэнне старажытных помнікаў беларускай культуры. У тым ліку і за гэта яго сталі актыўна выціскаць новым пакаленнем маладых архітэктараў. А потым, у дадатак да ўсяго, назвалі яшчэ і "буржуазным"... Тады гэты прыметнік зачыняў усе дзверы...

І пра ўсё гэта мы таксама можам даведацца з фільма Аляксандра Аляксеева. Здымалі фільм у Мінску і Пецярбургу. Туды ездзілі не толькі ў архівы. Але і каб пагутарыць з жывымі сваякамі Лангбарда — унучатым пляменнікам і ўнучкай Святланай Сакаловай, якая, дарэчы, прысутнічала на прэм'еры фільма ў Мінску.

Фільм створаны відавочна для тэлебачання ў фармаце расповеду пра найгалоўнейшыя вехі жыцця і творчасці архітэктара. І суправаджаецца нейкім савецкім пафасам. На такія асацыяцыі натхняе дыктарскі голас і суправаджальная музыка. Быццам аўтары фільма стараліся даць архітэктару тое, чаго ён быў пазбаўлены пасля вайны; кампенсаваць незапатрабаванасць і рэзкую адсутнасць усеагульнага захаплення. Да вайны, з'яўляючыся пераможцам шматлікіх архітэктурных конкурсаў, Лангбард быў абсалютным лідарам у архітэктурнай суполцы Беларусі. Нават вадзіў знаёмства з самім Сталіным. Па волі выпадку. Калі з пецярбургскага дома Бенуа, дзе жыла сям'я Лангбардаў, забралі жонку Вольгу, вярнуць яе дапамагаў сам Панамарэнка. Пасля чаго асабістая сустрэча са Сталіным была непазбежнай.

Пасля ад'езду Лангбарда з Мінска ў пачатку 1948 года чыноўнікі-камуністы зрабілі ўсё, каб пра знакамітага архітэктара забылі. Цяпер адбываецца адваротны працэс. І фільм гэтаму яўна паспрыяе. Асабліва, калі патрапіць на тэлебачанне. Паколькі, нягледзячы ні на што, Іосіф Лангбард быў вельмі адметным творцам. Уявіце хаця б тое, што па яго задуме будынак беларускага опернага тэатра павінен быў мець чырвоны колер.

Вольга ЧАЙКОЎСКАЯ.